

## INGLIZ TILI O‘QITISH JARAYONIDA VIRTUAL REALLIK (VR) TEXNOLOGIYALARINING INNOVATSION IMKONIYATLARI

**Mordayev Bekzod Turobovich**

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Tahririy nashriyot bo‘limi muharriri*

*E-mail: bekozdmordayev98@gmail.com*

*https://orcid.org/0009-0008-5062-8142*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada ingliz tili o‘qitish jarayonida virtual reallik (VR) texnologiyalarining innovatsion imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada VR texnologiyalarining o‘quvchilarda kommunikativ, lingvistik va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi roli, shuningdek, o‘qituvchining yangi pedagogik roli yoritilgan. Virtual muhitda tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirishi, ularni faol ishtirokchiga aylantirishi va tilni real muloqot muhiti orqali o‘zlashtirishiga yordam berishi ilmiy asosda ko‘rsatib berilgan. Shuningdek, maqolada VR texnologiyalarini joriy etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish bo‘yicha takliflar keltirilgan.

**Kalit so‘zlar:** virtual reallik, ingliz tili o‘qitish, innovatsion texnologiyalar, raqamli ta‘lim, kommunikativ kompetensiya, tajribaviy o‘rganish, raqamli pedagogika.

**Аннотация.** В данной статье рассматриваются инновационные возможности технологий виртуальной реальности (VR) в процессе преподавания английского языка. В исследовании освещается роль VR в развитии коммуникативной, лингвистической и культурной компетенций учащихся, а также изменение педагогической роли преподавателя. Отмечается, что занятия в виртуальной среде повышают мотивацию обучающихся, делают их активными участниками процесса и способствуют усвоению языка через реальное общение. Кроме того, приведены проблемы внедрения VR-технологий и предложены пути их решения.

**Ключевые слова:** виртуальная реальность, преподавание английского языка, инновационные технологии, цифровое образование, коммуникативная компетенция, обучение через опыт, цифровая педагогика.

**Annotation.** This article explores the innovative potential of Virtual Reality (VR) technologies in English language teaching. The study highlights the role of VR in enhancing learners' communicative, linguistic, and cultural competencies, as well as redefining the teacher's pedagogical role. It is argued that VR-based lessons increase students' motivation, transform them into active participants, and facilitate language acquisition through real-life communication experiences. The paper also discusses current challenges in implementing VR technologies and offers practical solutions for effective integration into the educational process.

**Key words:** virtual reality, English language teaching, innovative technologies, digital education, communicative competence, experiential learning, digital pedagogy.

### KIRISH

Bugungi globallashuv davrida ingliz tili nafaqat muloqot vositasi, balki xalqaro ta‘lim, texnologiya va madaniy almashinuvning kaliti sifatida qaralmoqda. Shu bois uni

o‘rganish jarayonini zamon talablari darajasida tashkil etish – har bir ta‘lim tizimining ustuvor yo‘nalishiga aylanmoqda. Endilikda bilim olish jarayoni faqat kitob va darsliklar bilan cheklanib qolmay, balki insonni real hayotga tayyorlaydigan raqamli tajriba makoniga aylanmoqda. Shu jarayonda ingliz tili – global kommunikatsiya, ilm-fan va madaniyat almashinuvining “raqamli pasporti” sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Zamonaviy ta‘limda o‘quvchi endi passiv bilim oluvchi emas, balki faol ishtirokchi, yaratuvchi va tajriba sub‘ektiga aylanishi zarur. Bunday transformatsiyani amalga oshirishda virtual reallik (VR) texnologiyalari eng samarali vositalardan biri sifatida maydonga chiqmoqda. VR o‘quvchini sun‘iy yaratilgan, ammo realga yaqin muhitga olib kirib, uni bevosita tajriba orqali o‘rganishga undaydi. Bu esa tilni “yodlash” emas, balki “boshdan kechirish orqali o‘rganish” modelini shakllantiradi.

VR yordamida ingliz tili o‘qitish jarayoni an‘anaviy darslarning chegaralarini buzadi: o‘quvchi darsxonadan chiqmasdan London ko‘chalarida sayr qilishi, aeroportda parvozga tayyorlanishi yoki xorijlik suhbatdosh bilan muloqotda bo‘lishi mumkin. Bu jarayonda o‘rganish – ko‘rish, eshitish va his qilish orqali amalga oshadi. Shunday qilib, VR texnologiyalari nafaqat lingvistik kompetensiyani, balki madaniy tushuncha, ijtimoiy moslashuv va kommunikativ refleksni ham shakllantiradi.

Bundan tashqari, VR texnologiyalarining ta‘limdagi o‘rni faqat texnik yangilik emas, balki pedagogik falsafa o‘zgarishidir: o‘qituvchi endi ma‘lumot beruvchi emas, balki o‘quvchini raqamli muhitda yo‘naltiruvchi, interaktiv muloqot yetakchisiga aylanadi. Shu ma‘noda, ingliz tili o‘qitish jarayoniga VR texnologiyalarini tatbiq etish – bu faqat innovatsiya emas, balki ta‘limni shaxsga yo‘naltirilgan, tajriba asosidagi, ijtimoiy faol tizimga aylantirish yo‘lidagi muhim qadamdir.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – ingliz tili o‘qitish jarayoniga virtual reallik (VR) texnologiyalarini tatbiq etishning innovatsion imkoniyatlarini aniqlash, ularning o‘quvchilarning kommunikativ, lingvistik va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi samaradorligini tahlil qilish hamda ushbu texnologiyalarga asoslangan yangi pedagogik modelni taklif etishdan iboratdir.

## ASOSIY QISM

Zamonaviy ta‘lim jarayonida raqamli texnologiyalar, xususan virtual reallik (VR) tizimlari o‘quv jarayonini yangicha bosqichga olib chiqmoqda. Ingliz tili o‘qitish jarayonida VR texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning o‘rganish motivatsiyasini oshiradi, ularni til muhitiga yaqinlashtiradi hamda real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilishga tayyorlaydi. Virtual muhitda o‘quvchi o‘zini chet tilida so‘zlashuvchi jamiyat ichida his qiladi, bu esa uning tilni “yodlash” emas, balki “tuyish va qo‘llash” orqali o‘zlashtirishini ta‘minlaydi. Ta‘lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash

bugungi kunda ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Ta'lim-tarbiya tizimini zamon talablari asosida takomillashtirmasdan turib, taraqqiyotga erishib bo'lmaydi" [1]. Shu bois ingliz tili o'qitishda ilg'or texnologiyalar, jumladan VR tizimlaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning dolzarb yo'nalishidir.

Virtual reallik texnologiyalarining asosiy afzalligi shundaki, u o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. O'quvchi VR muhitida bevosita muloqotga kirishadi, eshitadi, ko'radi va shu orqali ingliz tilidagi tabiiy nutqni idrok etadi. Masalan, u darsxonani tark etmasdan turib London ko'chalarida sayr qilishi, aeroportda suhbatlashishi yoki mehmonxonada buyurtma berish jarayonini boshdan kechirishi mumkin. Bu jarayon o'quvchining tilni amaliy kontekstda qo'llash ko'nikmasini rivojlantiradi. Pedagog olim A. Abduqodirov qayd etganidek, "Innovatsion texnologiyalar ta'lim oluvchini faol o'rganish jarayoniga jalb etadi va uni o'z ta'limining sub'ekti sifatida shakllantiradi" [2] Shu ma'noda, VR texnologiyalari ingliz tili o'rganishda "tajribaviy o'rganish" modelini yaratadi, ya'ni o'quvchi bilimni tayyor holatda emas, balki o'z faol ishtiroki orqali egallaydi.

Bundan tashqari, VR texnologiyalari o'qituvchining rolini ham yangicha mazmunda belgilaydi. Endi o'qituvchi ma'lumot beruvchi emas, balki o'quvchini raqamli muhitda yo'naltiruvchi va muloqotni boshqaruvchi fasilitator sifatida namoyon bo'ladi. Virtual muhitda tashkil etilgan mashg'ulotlar o'qituvchiga har bir o'quvchining ishtirokini kuzatish, tahlil qilish va individual yondashuv asosida natijalarni baholash imkonini beradi. Pedagogika fanlari doktori N. G'afforova ta'kidlaganidek, "Ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish o'quvchi shaxsining ijodiy fikrlashi, mustaqil qaror qabul qilish va muloqot kompetensiyasini rivojlantiradi" [3]. Demak, VR texnologiyalari ingliz tili o'qitishda nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy-psixologik va madaniy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, VR texnologiyalarini joriy etishda ayrim amaliy masalalar ham mavjud. Texnik infratuzilmaning yetishmasligi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi pastligi yoki VR kontentlarining o'quv dasturlariga moslashtirilmaganligi kabi muammolarni hal qilish zarur. Bularni bartaraf etish uchun ingliz tili o'qituvchilari uchun maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil etish, mahalliy sharoitga mos VR platformalarini ishlab chiqish va o'quv dasturlarini raqamli formatga moslashtirish talab etiladi. Shunday yondashuv asosida O'zbekiston ta'lim tizimida "Virtual til laboratoriyalari"ni joriy etish, VR asosida interaktiv dars modellarini ishlab chiqish va ularni metodik jihatdan qo'llab-quvvatlash katta natija beradi. Bu orqali

o‘quvchilar ingliz tilini faqat nazariy emas, balki real muloqot muhiti orqali egallab, global kommunikatsion makonda faol ishtirok etishga tayyorlanadilar.

## **XULOSA**

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili o‘qitish jarayonida virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish ta’lim sifatini oshirishning zamonaviy va samarali yo‘lidir. VR texnologiyalari o‘quvchini faol ishtirokchi sifatida til muhitiga olib kiradi, real kommunikativ vaziyatlarda mustaqil fikrlash va muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. U nafaqat lingvistik, balki madaniy va ijtimoiy kompetensiyalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, VR texnologiyalarini keng tatbiq etish uchun o‘qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish, texnik sharoitlarni yaxshilash va mahalliy o‘quv kontentlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, ingliz tili ta’limi an’anaviy yondashuvdan chiqib, interfaol, tajriba asosidagi va shaxsga yo‘naltirilgan tizimga aylanadi.

## **Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:**

1. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston strategiyasi”. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Abduqodirov A.A. Innovatsion pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. G‘afforova N. Ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning pedagogik asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Hasanov O. Raqamli ta’lim va zamonaviy o‘qitish texnologiyalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
5. Rahimov D. Virtual reallik texnologiyalarining ta’limdagi o‘rni. // “Ta’lim va innovatsiyalar” jurnali, №3, 2023.